

TEISINGUMO TEISMO (pirmoji kolegija) SPRENDIMAS
2005 m. sausio 13 d.*

Byloje C-174/02,

Hoge Raad der Nederlanden (Nyderlandai) 2002 m. kovo 8 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2002 m. gegužės 13 d., pagal EB 234 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Streekgewest Westelijk Noord-Brabant

prieš

Staatssecretaris van Financiën,

TEISINGUMO TEISMAS (pirmoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas P. Jann, teisėjai A. Rosas, K. Lenaerts, S. von Bahr ir K. Schiemann (pranešėjas),

* Proceso kalba: olandų.

generalinis advokatas L. A. Geelhoed,

posėdžio sekretorė M.-F. Contet, vyriausioji administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2004 m. sausio 22 d. posėdžiui,

atsižvelgęs į pateiktas pastabas:

— *Streekgewest Westelijk Noord-Brabant*, atstovaujamos advokatų H. Gilliams ir P. H. L. M. Kuypers,

— Nyderlandų Karalystės, atstovaujamos H. G. Sevenster,

— Europos Bendrijų Komisijos, atstovaujamos J. Flett ir H. van Vliet,

susipažinęs su 2004 m. kovo 4 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą susijęs su EB sutarties 93 straipsnio 3 dalies (dabar – EB 88 straipsnio 3 dalis) išaiškinimu, ypač siekiant patikslinti, pirma, kas

gali remtis šios nuostatos paskutiniame sakinyje įtvirtintu draudimu įgyvendinti, ir, antra, išaiškinti, kokiomis aplinkybėmis tarp pagalbos ir šią pagalbą finansuojančio mokesčio egzistuoja toks pakankamas ryšys, kad minėtoje nuostatoje įtvirtintas draudimas būtų taikomas ir mokesčiui.

- 2 Šis prašymas pateiktas byloje tarp *Streekgewest Westelijk Noord-Brabant* (už buitinių atliekų surinkimą atsakinga savivaldybės įstaiga, toliau – *Streekgewest*) ir *Staatssecretaris van Financiën* (toliau – *Staatssecretaris*). *Streekgewest* prašo, kad pastarasis grąžintų pagal 1994 m. gruodžio 23 d. *Wet belastingen op milieugrondslag* 18 straipsnį (Įstatymas, nustatantis mokesčius aplinkos apsaugai, *Staatsblad* 1994, Nr. 923, Nr. 924 ir Nr. 925, toliau – *WBM*) sumokėtus mokesčius už atliekas dėl to, kad jie buvo surinkti pažeidžiant Sutarties 93 straipsnio 3 dalies paskutiniame sakinyje numatytą draudimą įgyvendinti.

Teisinis pagrindas

Bendrijos teisės aktai

- 3 Sutarties 93 straipsnio 3 dalis nurodo:

„Apie visus ketinimus suteikti ar pakeisti pagalbą Komisija turi būti laiku informuojama, kad galėtų pateikti savo pastabas. Jei Komisija mano, kad tokie ketinimai pagal 92 straipsnį yra nesuderinami su bendrąja rinka, ji nedelsdama pradeda šio straipsnio 2 dalyje nustatytą procedūrą. Atitinkama valstybė narė savo pasiūlytų priemonių neįgyvendina, kol nepriimamas galutinis sprendimas“.

Nacionalinės teisės aktai

- 4 Pagal Sutarties 93 straipsnio 3 dalį Nyderlandų vyriausybė 1992 m. rugpjūčio 7 d. laišku pranešė Komisijai apie *Wet op de verbruiksbelastingen op milieugrondslag* (Įstatymas, nustatantis vartojimo mokesčius aplinkos apsaugai) projektą, kuris buvo pakeistas ir galutinai priimtas kaip WBM. 1992 m. gruodžio 3 d. laišku Komisija Nyderlandų vyriausybę informavo, kad ji 1992 m. lapkričio 25 d. priėmė sprendimą nepareikšti prieštaravimų dėl į šį įstatymo projektą įtrauktų pagalbos priemonių. Šis sprendimas paskelbtas 1993 m. kovo 24 d. *Europos Bendrijų oficialiajame leidinyje* (OL C 83, p. 3).
- 5 Svarstant teisės akto projektą parlamente, buvo nuspręsta padaryti keletą pakeitimų. Nyderlandų vyriausybė apie šiuos pakeitimus informavo Komisiją 1993 m. gruodžio 6 d. laišku, o ši 1994 m. balandžio 13 d. laišku pranešė, kad 1994 m. kovo 29 d. priėmė sprendimą nepareikšti prieštaravimų dėl planuojamų pakeitimų. Šis sprendimas paskelbtas 1994 m. birželio 4 d. *Europos Bendrijų oficialiajame leidinyje* (OL C 153, p. 20).
- 6 1994 m. spalio 13 d. Nyderlandų Parlamentui buvo pateiktas įstatymo projektas dėl WBM pakeitimo, padarant vieną nuolatinio ir du laikino pobūdžio pakeitimus. Šis įstatymo projektas numatė mokesčio už atliekas didinimą nuo 28,50 iki 29,20 NLG už 1 000 kg atliekų ir galimybę grąžinti šį mokestį visiems dažų liekanas perdirbti pateikiantiems asmenims bei visiems asmenims, plastiko atliekas pateikiantiems perdirbimo įmonei. Apie šias priemones, „patikslinimus“, Nyderlandų vyriausybė 1994 m. spalio 27 d. laišku pranešė Komisijai.

- 7 1994 m. lapkričio 25 d. Komisija atkreipė Nyderlandų vyriausybės dėmesį į tai, kad pranešimas nėra išsamus, ir pateikė keletą klausimų. Ši vyriausybė į tuos klausimus atsakė 1994 m. gruodžio 20 d. laišku, kuriame pranešė, kad įstatymo projektas susijęs su dviem naujomis pagalbos priemonėmis. Viena šių priemonių – laikinas iškasto dumblo, kurį galima išvalyti, neapmokestinimas mokesčiu už atliekas.
- 8 1994 m. gruodžio 21 d. *Staten-Generaal* pirmoji kolegija priėmė WBM, šio projekto įgyvendinimo įstatymą bei įstatymą dėl jo pakeitimo. 1994 m. gruodžio 23 d. Karaliaus įsakymu pakeisto WBM įsigaliojimo data buvo nustatyta 1995 m. sausio 1 diena.
- 9 Įvertinusi tai, kad iš dalies pakeistas WBM įsigaliojo 1995 m. sausio 1 d., 1995 m. sausio 25 d. Komisija laišku Nyderlandų vyriausybę informavo, kad, jos manymu, nagrinėjamos pagalbos priemonės yra pagalba, apie kurią jai nebuvo pranešta, nes jos buvo priimtoms iki Komisijai pateikiant savo nuomonę, ir nurodė vyriausybei kartu su kitais dokumentais pateikti suvestinį WBM tekstą. Komisija išsakė požiūrį tik dėl ginčijamo apmokestinimo laikotarpio. 1995 m. gegužės 23 d. faksu, kurį papildė 1995 m. liepos 3 d. laiškas, ji pabrėžė, kad, jos manymu, nėra įrodymų, jog pagalba su bendrąja rinka būtų nesuderinama.

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

- 10 *Streekgewest* yra juridinio asmens teisės turinti įstaiga, kurią iš pradžių sudarė ir kontroliavo 18 Nyderlandų *Westelijk Noord-Brabant* regiono savivaldybių. Nuo 1997 m. sausio 1 d. liko 7 šią įstaigą sudarančios savivaldybės. *Streekgewest* atsakinga už buitinių atliekų surinkimą ir jų pervežimą į perdirbimo įmonę, už kurią ji taip pat

atsako. Kiekvieną kartą, kai atliekos perduodamos perdirbimo įmonei, renkamas mokestis pagal WBM 18 straipsnį.

- 11 Už laikotarpį nuo 1995 m. sausio 1 d. iki sausio 31 d. *Streekgewest* sumokėjo 499 914,00 NLG mokesčių už atliekas. Tačiau dėl šios pervestos sumos ji pateikė skundą ir prašė ją grąžinti. Mokesčių inspektoriaus sprendimu skundas buvo atmestas. *Streekgewest* dėl šio sprendimo pareiškė ieškinį *Gerechtshof te's-Gravenhage* (Nyderlandai), kuris priteisė grąžinti 80 796,40 NLG.
- 12 *Staatssecretaris* dėl minėto teismo sprendimo pateikė *Hoge Raad der Nederlanden* apeliacinį skundą. *Streekgewest* taip pat šiam teismui apskundė *Gerechtshof* atsisakymą grąžinti jai visą sumą.
- 13 Atsižvelgdamas į tai, kad pagrindinės bylos sprendimas priklauso nuo EB sutarties 93 straipsnio 3 dalies aiškinimo, *Hoge Raad der Nederlanden* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:
  - „1. Ar <...> Sutarties 93 straipsnio 3 dalies paskutinio sakinio nuostatomis gali remtis tik asmuo, kurį paveikė dėl suteiktos pagalbos priemonės iškreipta konkurencija tarp valstybių ?
  2. Tuo atveju, kai <...> Sutarties 93 straipsnio 3 dalies paskutiniame sakinyje numatyta pagalbos priemonę sudaro atleidimas nuo mokesčio (įskaitant ir mokesčio sumažinimą arba mokesčio lengvatą), kurio pajamos skirtos valstybės

biudžetui, nors nėra numatyta, kad atleidimas sustabdomas pranešimo procedūros metu, ar šis mokesčio turi būti laikomas šios pagalbos sudėtine dalimi vien dėl to, kad mokesčių surinkimas iš asmenų, nesinaudojančių atleidimu nuo mokesčio, yra priemonė, kuria pasiekiamas palankus rezultatas, taip, kad šioje nuostatoje numatytas draudimas taip pat taikomas šiam mokesčiui (surinkimui), kol šios pagalbos priemonės įgyvendinimas nėra leidžiamas remiantis minėta nuostata?

3. Jeigu atsakymas į ankstesnę klausimą yra neigiamas, ar tuo atveju, kai tarp nustatyto mokesčio, iš kurio pajamos yra skirtos valstybės biudžetui, didinimo ir tarp pasiūlytų priemonių Sutarties 93 straipsnio 3 dalies paskutinio sakinio prasme <...> turi būti nustatytas ryšys (tai, kad nedidelė dalis nagrinėjamo mokesčio (0.70 NLG už atliekų toną) yra skirta padengti šio sprendimo 6 dalyje numatytos grąžinimo sistemos sukeltus padarinius), ar šį mokesčio padidinimą šios nuostatos prasme reikia laikyti minėtos pagalbos priemonės įgyvendinimu (jo pradžia)? Jeigu atsakymas į šį klausimą priklauso nuo šio ryšio stiprumo, kokios aplinkybės yra svarbios šiuo atžvilgiu?

4. Jeigu draudimas įgyvendinti šią pagalbos priemonę taip pat apima mokesčių, ar galutinis Komisijos sprendimas, skelbiantis šią priemonę suderinama su bendrąja rinka, nesukelia tokių pasekmių, jog mokesčio neteisėtumas taisomas *a posteriori*?

5. Jeigu draudimas įgyvendinti pagalbos priemonę taip pat taikomas ir mokesčiui, ar remdamasis Sutarties <...> 93 straipsnio 3 dalies tiesioginiu veikimu apmokestintas asmuo gali teisinėmis priemonėmis užginčyti visą šio mokesčio sumą, ar tik dėl jos dalį?

6. Ar šiuo atveju Bendrijos teisėje yra nurodyti specialūs reikalavimai, kaip turi būti nustatyta mokesčio dalis, patenkanti į Sutarties <...> 93 straipsnio 3 dalies paskutiniame sakinyje įtvirtinto draudimo taikymo sritį?“

Dėl pirmo klausimo

14. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas savo pirmu klausimu iš esmės klausia, ar gali Sutarties 93 straipsnio 3 dalies paskutinio sakinio nuostatomis remtis asmuo, jeigu jo nėra paveikusi dėl suteiktos pagalbos iškreipta konkurencija tarp valstybių.
15. Pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką Sutarties 93 straipsnio 3 dalies paskutiniame sakiniui pripažintas tiesioginis veikimas reiškia, kad šiame straipsnyje numatytas draudimas įgyvendinti nedelsiant taikomas bet kokiai apie tai nepranešus pradėtai įgyvendinti pagalbai (žr. 1991 m. lapkričio 21 d. Sprendimo *Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires ir Syndicat national des négociants alimentaires ir Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon*, C-354/90, Rink. p. I-5505, 11 punktą, toliau – *FNCE*).
16. Be to, buvo nuspręsta, kad pagalbos finansavimo būdo, kai mokesčiai yra pagalbos priemonės sudedamoji dalis, atveju dėl nacionalinės valdžios institucijų Sutarties 93 straipsnio 3 dalies paskutiniame sakinyje įtvirtinto draudimo įgyvendinti pažeidimo kylančios pasekmės taip pat taikomos ir šiam pagalbos priemonės aspektui (2003 m. spalio 21 d. Sprendimo *Van Calster ir kt.*, C-261/01 ir 262/01, Rink. p. I-12249, 52 punktas). Tokiomis aplinkybėmis darytina išvada, kad nacionalinės valdžios institucijos iš esmės privalo grąžinti mokesčius, surinktus

pažeidžiant Bendrijos teisę (žr. 1997 m. sausio 14 d. Sprendimo *Comateb ir kt.*, C-192/95–C-218/95, Rink. p. I-165, 20 punktą ir minėto sprendimo *Van Calster ir kt.* 53 punktą).

- 17 Nacionaliniai teismai turi užtikrinti asmenų teises nuo galimo nacionalinės valdžios institucijų draudimo įgyvendinti pagalbą pažeidimo. Toks pažeidimas, kuriuo remiasi asmenys, galintys juo naudotis ir kurį pripažįsta nacionaliniai teismai, reiškia, kad pastarieji privalo imtis visų tolesnių priemonių pagal nacionalinę teisę (šiuo klausimu žr. minėto sprendimo *FNCE* 12 punktą ir 1992 m. gruodžio 16 d. Sprendimo *Lornoy ir kt.*, C-17/91, Rink. p. I-6523, 30 punktą).
- 18 Dėl nacionalinės teisės nuostatų, susijusių su asmens teise ir suinteresuotumu pareikšti ieškinį, Teisingumo Teismas nusprendė, kad Bendrijos teisė reikalauja, jog tokiais taisyklėmis nebūtų susilpninta teisė į veiksmingą asmenų teisinę apsaugą, jiems naudojantis Bendrijos teisės aktais suteiktomis teisėmis (1991 m. liepos 11 d. Sprendimo *Verholen ir kt.*, C-87/90–C-89/90, Rink. p. I-3757, 24 punktas ir 2003 m. rugsėjo 11 d. Sprendimo *Safalero*, C-13/01, Rink. p. I-8679, 50 punktas).
- 19 Asmuo gali būti suinteresuotas nacionaliniuose teismuose remtis Sutarties 93 straipsnio 3 dalies paskutiniame sakinyje (dabar – EB 88 straipsnio 3 dalies paskutinis sakinys) įtvirtinto draudimo įgyvendinti tiesioginiu veikimu ne tik siekdamas panaikinti neigiamas pasekmes, atsiradusias dėl suteikus neteisėtą pagalbą iškreiptos konkurencijos, bet taip pat siekdamas susigrąžinti pažeidžiant šią nuostatą surinktus mokesčius. Pastaruoju atveju tai, ar asmenį paveikė dėl suteiktos pagalbos iškreipta konkurencija, nėra svarbu vertinant jo suinteresuotumą pareikšti ieškinį. Vienintelė aplinkybė, į kurią reikia atsižvelgti, yra ta, kad asmeniui taikomas mokestis, esantis sudėtine pagalbos priemone, įgyvendinamos pažeidžiant šioje nuostatoje įtvirtintą draudimą, dalimi.

- 20 Be to, šią išvadą patvirtina Sutarties 93 straipsnio 3 dalies paskutiniame sakinyje įtvirtinto draudimo įgyvendinti tikslas – užtikrinti veiksmingumą (šiuo klausimu žr. minėto sprendimo *FNCE* 16 punktą).
- 21 Todėl į pirmą klausimą reikia atsakyti taip: Sutarties 93 straipsnio 3 dalies paskutinis sakinytis turi būti aiškinamas taip, kad asmuo, apmokestintas mokesčiu, esančiu pagalbos sudedamąja dalimi bei surinktu pažeidžiant šioje nuostatoje įtvirtintą draudimą įgyvendinti, gali juo remtis neatsižvelgdamas į tai, ar jį paveikė dėl suteiktos pagalbos iškreipta konkurencija tarp valstybių.

Dėl antro ir trečio klausimų

- 22 Antras ir trečias klausimai susiję su aplinkybėmis, kurioms esant egzistuoja toks pakankamas ryšys tarp mokesčio ir pagalbos priemonės, kurią sudaro atleidimas nuo šio mokesčio, kad Sutarties 93 straipsnio 3 dalies paskutiniame sakinyje įtvirtintas draudimas įgyvendinti taikomas ne tik pagalbos priemonei, bet ir mokesčiui. Šiuos du klausimus reikia nagrinėti kartu.
- 23 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas savo antru klausimu klausia, ar Sutarties 93 straipsnio 3 dalies paskutiniame sakinyje įtvirtintas draudimas įgyvendinti taikomas mokesčiui, kai pagalbos priemonę sudaro atleidimas nuo šio mokesčio. Savo trečiu klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia sužinoti, kokiomis aplinkybėmis pajamų, prarastų atleidus nuo padidinto mokesčio, padengimas sukuria tokį pakankamą ryšį tarp pagalbos ir mokesčio, kad šioje nuostatoje įtvirtintas draudimas įgyvendinti taikomas ir mokesčiui.

- 24 Pirmiausia primintina, kad, kaip savo išvados 28 ir 29 punktuose nurodė generalinis advokatas, Sutartis aiškiai atskiria sistemas, susijusias su, pirma, valstybės pagalba EB sutarties 92 straipsnyje (po pakeitimo – EB 87 straipsnis), EB sutarties 93 ir 94 straipsniuose (dabar – EB 89 straipsnis), ir, antra, EB sutarties 101 straipsnyje (po pakeitimo – EB 96 straipsnis) bei EB sutarties 102 straipsnyje (dabar – EB 97 straipsnis) nurodytais iškraipymais, atsirandančiais dėl valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų, ypač jų finansinių nuostatų, skirtumo.
- 25 Mokesčiai nepatenka į Sutarties nuostatų, susijusių su valstybės pagalba, taikymo sritį, nebent jie yra toks suteikiamos pagalbos finansavimo būdas, jog laikomi sudėtine šios priemonės dalimi.
- 26 Kad mokestį arba jo dalį būtų galima laikyti sudėtine pagalbos priemonės dalimi, pagal susijusius nacionalinės teisės aktus turi egzistuoti privalomas paskirties ryšys tarp mokesčio ir pagalbos ta prasme, kad iš mokesčio pajamų būtų privalomai finansuojama pagalba. Jeigu toks ryšys egzistuoja, pajamos iš mokesčio tiesiogiai daro poveikį pagalbos dydžiui, ir, kaip pasekmė, šios priemonės atitiktis bendrajai rinkai įvertinimui (šiuo klausimu žr. 1970 m. birželio 25 d. Sprendimo *Prancūzija prieš Komisija*, 47/69, Rink. p. 487, 17, 20 ir 21 punktus). Todėl Teisingumo Teismas nusprendė, kad tuo atveju, kai tarp pagalbos priemonės ir šios priemonės finansavimo yra toks ryšys, Sutartyje numatytas pranešimas apie pagalbos priemonę turi būti taip pat taikomas ir pagalbos priemonės finansavimui, kad Komisija galėtų pradėti nagrinėjimą, remdamasi išsamia informacija. Priešingu atveju neatmetama galimybė, kad būtų paskelbta suderinama pagalbos priemonė, kuri, jeigu Komisija būtų žinojusi apie jos finansavimo šaltinius, negalėtų tokia būti (minėto sprendimo *Van Calster ir kt.* 49 ir 50 punktai, taip pat 2004 m. liepos 15 d. Sprendimo *Pearle ir kt.*, C-345/02, Rink. p. I-7139, 30 punktas).

- 27 Pagrindinėje byloje pagalbos priemonė yra atleidimas nuo mokesčių už atliekas. Nors svarstomos valstybės narės biudžeto sumetimais mokestinė lengvata buvo kompensuota padidinus mokestį už 1 000 kg atliekų nuo 28,50 iki 29,20 NLG, šios vienintelės aplinkybės nepakanka įrodyti egzistuojantį privalomą ryšį tarp mokesčio ir mokestinės lengvatos.
- 28 Iš tikrųjų, viena vertus, iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo sprendimo išplaukia, kad WBM tekstas nenustatė jokio privalomojo paskirties ryšio tarp mokesčio už atliekas ir atleidimo nuo mokesčio finansavimo. Kita vertus, pajamos iš šio mokesčio visiškai nedarė įtakos pagalbos dydžiui. Iš tikrųjų atleidimo nuo mokesčio taikymas ir jo apimtis nepriklauso nuo pajamų iš minėto mokesčio.
- 29 Todėl į antrą ir trečią klausimus reikia atsakyti taip: Sutarties 93 straipsnio 3 dalies paskutinis sakinytis turi būti aiškinamas taip, kad jame įtvirtintas draudimas taikomas mokesčiui, tik jeigu yra privalomosios paskirties ryšys tarp pajamų iš šio mokesčio ir ginčijamos pagalbos priemonės. Vien aplinkybės, kad pagalba buvo suteikta atleidimo nuo mokesčio forma arba kad dėl šio atleidimo prarastos pajamos nagrinėjamos valstybės narės biudžeto sumetimais padengiamos padidinus mokestį, nepakanka pagrįsti minėtą ryšį.
- 30 Atsižvelgiant į antro bei trečio klausimų atsakymus, į ketvirtą, penktą ir šeštą klausimus atsakyti nėra reikalo.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 31 Nyderlandų vyriausybės bei Komisijos, kurios pateikė Teisingumo Teismui savo pastabas, bylinėjimosi išlaidos nėra atlygintinos. Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas etapų nacionalinio teismo nagrinėjamoje byloje, išlaidų klausimą turi spręsti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendžia:

1. Sutarties 93 straipsnio 3 dalies (dabar – EB 88 straipsnio 3 dalis) paskutinis sakinys turi būti aiškinamas taip, kad asmuo, apmokestintas mokesčiu, esančiu pagalbos sudedamąja dalimi ir surinktu pažeidžiant šioje nuostatoje įtvirtintą draudimą įgyvendinti, gali juo remtis neatsižvelgdamas į tai, ar jį paveikė dėl suteiktos pagalbos iškreipta konkurencija tarp valstybių.
2. Sutarties 93 straipsnio 3 dalies paskutinis sakinys turi būti aiškinamas taip, kad jame įtvirtintas draudimas yra taikomas mokesčiui, tik jeigu yra privalomosios paskirties ryšys tarp pajamų iš šio mokesčio ir ginčijamos pagalbos priemonės. Vien aplinkybės, kad pagalba buvo suteikta atleidimo nuo mokesčio forma arba kad dėl šio atleidimo prarastos pajamos nagrinėjamos valstybės narės biudžeto sumetimais padengiamos padidinus mokesť, nepakanka pagrįsti minėtą ryšį.

Parašai.